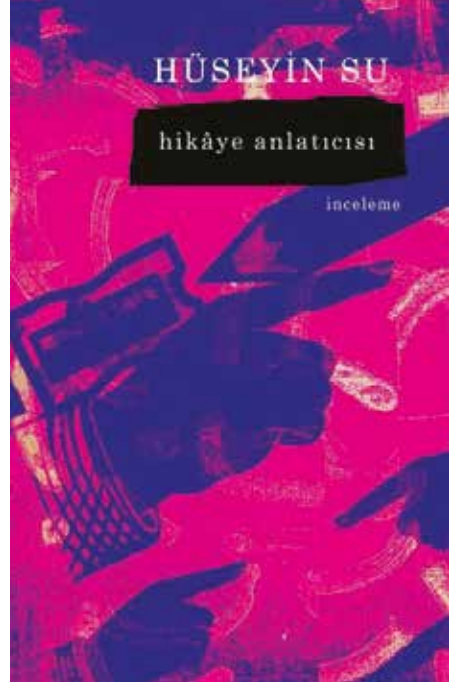

HİKÂYE ANLATICISI'NIN DÜŞÜNDÜRDÜKLERİ

Hatice Ebrar AKBULUT

Hüseyin Su, Türk edebiyatının berrak sesli bir öykücüsüdür. Öykülerindeki içli, duyarlı ve özenli anlatım, öykü dışındaki yazıları için de geçerlidir. İnceleme ve deneme türündeki yazıları, soruşturma ve söyleşilere verdiği cevaplar, insan yaşamıyla doğrudan ilgilidir. Hüseyin Su'nun yazınsal yürüyüşünde; edebiyatı hayat ile buluşturan, insanı yazıyla kucaklaştıran bir tutum sergilediği söz götürmez bir gerçektir. Şüphesiz bu gerçeği, Hüseyin Su'nun yazıyla kurduğu ilişkide aramak gerekir. “*Yazarken öte’ duygusunu taşıırım; oruçluymuşum gibi gelir bana yazıyla uğraştığım anlar.*”¹ Dikkatli bir okur, böylesine ince kurulmuş bir ilişkiyi, öykülerindeki içtenlikli anlatımından ve sair yazılarındaki “*efrâdını cami ağyarını mani*” şeklindeki tutumundan anlayabilir. Söz konusu tutum, *Hikâye Anlatıcısı* kitabının ilk sayfalarında gözlenir. Kitaptaki “Öykü Okumaları” etrafında toplanan yazıların bir eleştiri metni değil, okuma metinleri olduğunu daha başından vurgulaması anlatmak istediğimiz şeye bariz bir örnektir. Keza anlatıcı sözcüğünü, hem teorikteki hem pratikteki anlamı açısından incelemesi de bahsini ettiğimiz duruma bir örnektir.

Öykümüzün Hikâyesi adlı kitabın izleğinde oluşan *Hikâye Anlatı-*

Hüseyin Su, *Hikâye Anlatıcısı*,
Şule Yayınları, 2016

cısı, iki bölümden teşekkül etmiştir. Tahkiye geleneği, Anadolu kültüründeki anlatıcı ögesi, günümüzdeki öykü birikimi, geçmişten günümüze öykünün nerede durduğu, öyküye dair atılan adımlar, çıkarılan öykü dergileri ve kitapları, öykünün eleştirisi, eleştiriye duyulan ihtiyaç, öykü üzerine düşünceler ve tartışmalar kitapla aynı adı taşıyan ilk bölümün inceleme alanına giren bazı konulardır. “Öykü Okumaları” başlığı

1 Hüseyin Su, *Keklik Vurmak*, Konuşan: Mahfuz Zariç, Şule Yay., s. 168.

altındaki ikinci bölüm yazılarında; Ahmet Hamdi Tanpınar, Necip Fazıl Kısakürek, Sezai Karakoç, Nurettin Topçu, Adnan Özyalçınar, Ramazan Dikmen, Nursel Duruel, Ahmet Sait Akçay, Yakup Kadri Karaosmanoğlu gibi isimlerin öyküleri incelenmiştir. Bu isimler, öykülerinde öne çıkan bir imgeyle anlatılmış ya da kendileriyle bütünleşen düşünce ve eylemleri çerçevesinde öyküleri incelenmiştir. İncelemelerde referans verilen kaynakçalar, okur için bir yol haritası olmuştur. Hüseyin Su'nun öykü okumaları yaptığı bu incelemelerdeki tavrı, Mehmet Kaplan'ın şu sözleri ışığında anlaşılabilir: “*Hikâyeyi daha iyi anlamak, ondan daha çok zevk almak ve onu daha doğru değerlendirmek için aktif, inceleyici, saygılı bir tavır alınmasının şart olduğuna kaniim.*”² Hüseyin Su *Hikâye Anlatıcısı*'ndaki bütün yazılarında, öncelikle iyi bir okur ve gözlemci, saygılı, tutarlı bir tavırla hareket etmiştir. Genelde edebiyat ve sanat, özelde öykü adına rahatsız olduğu bir durumu dikkatle dile getirirken ve sevindiği bir durumu paylaşırken abartıya düşmemiş, dengeli bir tutum içerisinde olmuştur. Genelde edebiyata özelde öyküye ilişkin gözlemlediği olumsuz bir durum karşısında, umudu nazarıtibara almıştır. Çok sayıda öykü kitabı basılması, öykü türüne rağbetin giderek artması gibi durumlar “*Kemiyet mi yoksa keyfiyet mi?*” tartışmasını doğururken Hüseyin

Su, meseleye olabildiğince kuşatıcı bir şekilde yaklaşarak “*Keyfiyetin ortaya çıkabilmesi için kemiyete ihtiyaç olduğu*”nu ifade etmiştir. Öykünün geleceği üzerine kurduğu şu cümleler, umutlu bir kalemin satırdaki izleridir: “*Türk öykücülüğü, son yıllarda her anlamda birçok imkâna sahip olmuştur. Kuşkusuz sorunları da var, hem de pek çok sorunları var. Bence bu sorunlar da birer imkândır gereği gibi ele alındığında.*” Sorunların imkân gibi görülerek değerlendirilmesi, öykünün sorunlarına yenilmeyerek gelişmesini, ilerlemesini sağlayacaktır bir anlamda. Böyle olunca her bir sorun, öykü ve edebiyat için bir sıçrama tahtası olacaktır.

*Hikâye Anlatma Sanatı*³ kitabında, hikâye anlatıcılarının dikkat etmesi gereken hususlar arasında “arka alan” denilen bir şeyden bahsedilir. Arka alan, çoğunlukla görmediğimiz, duymadığımız ama hissettiğimiz, eğer kullanmayı becerebilirsek müstefit olabileceğimiz bir alandır. Tıpkı, geleceğe bakarken geçmişin bizde bıraktıkları ya da bizden aldıkları çerçevesinde geleceği değerlendirişimiz gibi. Hikâye anlatıcıları da hikâyelediklerini, bu arka alandan yani geçmişten, kültürden, gelenekten ve insani olan tüm muhtevadan alır. Hüseyin Su, arka alan farkındalığını yakalamış bir kalem olarak geçmişin yitik, unutulmuş ve tozlu satırlarında ciddi okumalar yapmış

2 Mehmet Kaplan, *Hikâye Tahlilleri*, Dergah Yay., s. 10.

3 Ashley Ramsden, Sue Hollingsworth, *Hikâye Anlatma Sanatı*, İletişim Yay., çeviren: Ali Bucak.

ve Yeni Türk Edebiyatı'nı ilgilendiren meselelere, sorunlara bu okumalar ekseninde yorumlar getirmiştir *Hikâye Anlatıcısı*'nda. Su'nun arka alanını, yalnızca okumaları oluşturmamıştır. Kendi deyimiyle "Gel, sana heyket anlatayım" diyen annesinin gönül imbiğinden hafızasına, yüreğine, muhayyilesine akan hikâyeler de onun arka alanında sürekli duran manevi anlamda ondan güç aldığı ve beslendiği bir kaynak olmuştur. Aysbergin deniz üstündeki kısmının on katı deniz altındadır. Hikâye anlatıcısının anlattıklarının on katı da arkasında yani köklerindedir. Anlatıcılar, hikâyeleri bu köklerden aldıklarıyla bezeli, böylece hem kök muhkemleşir hem dinleyenlerin köklerine olan bağlılıkları artar. Neticede "Görünen her şeyin kökleri, görünmeyenin içindedir."⁴

Kendi toprağının sesine kulak veren Hüseyin Su, geçmişin hikâye anlatıcılarıyla bugünün modern anlatıcıları arasında farklar olduğunu düşünür. Hikâye anlatıcılarının insanın kendi benliğiyle ve diğer insanlarla kurduğu ilişkide, yaşadığı mekânda ve zamanda ne kadar etkili olduklarını belirtir. "İnsanı yüreğinden yakalamak" diye sıkça kullandığımız bir ifade vardır ki işte bu, hikâye anlatıcılarının söz ile icra ettikleri bir iştir. Hüseyin Su, hikâye/öykü kültürümüzün, hikâye anlatıcısının dil ve anlatımındaki ihlaslı duruş ekseninde okunmasını ve

anlaşılmasını istemektedir. Walter Benjamin'in bir yazısına başlık olan *Hikâye Anlatıcısı*'nın, bizim kültürümüze daha uygun düşüğünü düşünerek kitabına da bu ismi vermeyi tercih etmiştir. "Hepimiz hikâye anlatıcısıyız. Hepimiz bir hikâye ağının içinde yaşıyoruz. İnsanlar arasında, hikâye anlatmaktan daha kuvvetli bir bağ yoktur." demiş Jimmy Neil Smith. Hüseyin Su'nun *Hikâye Anlatıcısı* da "Günümüzde hikâye nerede duruyor ve modern öykü anlatıcıları, insanları, karmaşık bir dünyanın içinden alıp huzura erdirebiliyor mu, insanları birbirine bağlayabiliyor mu, insanlar birbirlerinin hikâyelerini duyuyor mu, dinliyor mu?" şeklindeki sorular üzerinde düşünen, konuşan, tartışan bir kitap olmuştur. Kitabın metinlerine atılan başlıklar, cami'ül kelim olma özelliği gösterir. Başlıkları bu şekilde değerlendirmemin sebebi, başlıkların metnin muhtevasını dört başı mamur bir şekilde kuşatmasından kaynaklıdır. Kelime tekrarlarına kolay kolay düşmemesi; alıntılarla metnin anlam itibarıyla zenginleşmesini sağlaması; incelemelerini çalاکalem yapmamış, söylediklerinin önünü ve arkasını doldurarak yapmış olması gibi birçok neden Hüseyin Su'nun bir edebiyatçı olarak portresini çizdiği gibi bir insan olarak karakterini de çizmiştir. Bu nedenle Hüseyin Su, haza edebiyatçı, haza hikâyeci, haza insandır.

Hüseyin Su'nun "Nuri Pakdil tedrisatı"ndan geçtiği bilinen bir şeydir. Hem bundan hem de Su'nun titiz ve derli toplu bir yazı serüveni olu-

4 Ashley Ramsden, Sue Hollingsworth, *Hikâye Anlatma Sanatı*, İletişim Yay., s. 152.

şundan sebep, *Hikâye Anlatıcısı*'nda rahatsız eden tek şey tashih hatalarıdır. Eksik yazılan harfler, yanlış yazılan sözcükler bir Hüseyin Su okurunun tahammül etmekte zorlanacağı şeylerdir.

Bir romanın, şiirin, öykünün sevecenliği, okuru sarıp sarmalamasıyla ifade edilir. İnceleme kitaplarını,

genellikle, -incelenen şeyin- meraklıları takip eder. Buradan bakınca *Hikâye Anlatıcısı*, öykü meraklılarını ve severlerini ilgilendirecek gibi duruyor, desek de *Hikâye Anlatıcısı*, geçmişe dönük okumalarla günümüz edebiyat dünyasının seçkin eser ve isimlerini değerlendirdiğinden, edebiyatı seven her okurun ilgisini çekecektir diye düşünüyorum.

ÖKÜZÜN A'SI

Ergün VEREN

"Bu kitabın konusu, okuryazarlıktır: insanı son derece güçlü bir bilince taşıyan o gizemli, anlaşılması zor kuvvet." (s. 14) şeklinde ifade ediyor California/Claremont'da İngiliz Dili ve Düşünce Tarihi Profesörü Barry Sanders.

1994 yılında kaleme aldığı *Öküzün A'sı-Elektronik Çağda Yazılı Kültürün Çöküşü ve Şiddetin Yayılışı* kitabında Amerikan toplumundaki gençlerin çeteleşme, suça karışma ve cinayet işleme sorununu merkeze alarak bunların sebeplerini sözlü/yazılı/elektronik kültür üçgeninde arayarak sözellik, konuşma, dinleme, anne-bebek ilişkisi, şarkı, dans, şaka, doğaçlama, kurgu gibi olgulardan hareketle çözüm üretmeye çalışıyor.

Deneme türü bir çalışma şeklinde sınıflandırılabilir kitap, giriş ve beş bölümden oluşuyor.

Giriş'te kitabın savunduğu ana düşünceyi "eleştirel ve kendine yön verebilen insan düşüncesinin ancak okuma yazma ile gelişebilmek" olarak dile getiren yazar; "okuryazarlığı es geçerek günlük yaşamaya ve şiddete yönelen gençliğin benliğini yine okuryazarlık ile bulabileceğini, okuryazarlığın temelini de sözellikle olduğu"na dikkat çekerken diğer yandan da "kitabın isminin Finike alfabesinin ilk harfi olan (A=Alef)'nin aynı zamanda 'öküz' demek olmasından kaynaklandığı"nı dile getiriyor (s. 9-12).

I. Bölüm'de sözlü kültürden yazılı kültüre ve günümüz elektronik kültürüne uzanan süreci okuryazarlık bağlamında ele alan yazar; insanı güçlü bir bilince taşıyan güç olarak tanımladığı okuryazarlığın insan yaşamı üzerindeki etkilerini bir yanda öykü, anlatıcı, ritm, kalıp kavramları bağlamında incelerken diğer yandan da şiir, şiirsel kompozisyon ve ses kavramlarından yola çıkıp irdeleyerek sözlü kültürle yazılı kültür arasındaki benzerlikleri, farklılıkları ve geçişleri analiz ediyor (s. 13-57).